

Volume 3 Issue 11

ב"ה

פרשת ויגש

וְאֵת יְהוּדָה שֶׁלַח לִפְנֵינוּ . . .

לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה

ויגש מן. כח. רש"י

לימוד והשפעה על תלמידים מתוך תענוג

אודות הנהגתו של רבי חייא בהרבצת תורה (שעליו אמרו "תורה כמותו לא ריבצת"^[11]) – מצינו בגמרא^[12], שרבי חייא אמר על עצמו "עבדי לתורה דלא תשתכח מישראל". ועל זה אמרו "כמה גדולים מעשי חייא".

ובמה התבטאה הנהגתו המיוחדת של רבי חייא – מספר רבי חייא עצמו: "מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא (זורע אני זרעוני פשתן), וגדילנא נישבי (קולע אני ממנו רשתות ומכמורות), וציידנא טבי (אני צד צבאים), ומאכילנא בשרייהו ליתמי, ואריכנא מגילתא (ומתקן אני מעורותיהם קלפים), וכתבנא חמשה חומשי, וסליקנא למתא (למקום שאין מלמדי תינוקות), ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי (לכל אחד ספרו), ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי (משנה), ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא, אקרו אהדדי ואתנו אהדדי (למדו זה את זה מקרא ומשנה), ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל".

וענין זה אמר רבי חייא לרבי חנינא, שאמר על עצמו "חס ושלום אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפוליה", כלומר, שעל ידי פלפולו בתורה ביכלתו להחזיר תורה לישראל (אם תשתכח חס ושלום), ועל זה ענה לו רבי חייא: "בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל" (על ידי ההנהגה האמורה). ולאחרי זה מסיימת הגמרא – "היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא!"

זאת אומרת: אף על פי שרבי חייא היה עסוק בלימוד התורה לעצמו, ועד שבתור תלמידו של רבי (מסדר המשנה) סידר את הברייתות, וכפי שאומרת הגמרא^[3] "כל מתניתא דלא תניא בי רבי חייא, ובי רבי אושעיא . לא תותבו מינא בי מדרשא", מכיון שהם "סדרו את הברייתות ודקדקו בדברי כל חכם כו'" – אף על פי כן, לא הסתפק רבי חייא בזה, אלא השתדל בעצמו ללמד תורה לתינוקות בישראל, ועל ידי זה "עבדי לתורה דלא תשתכח מישראל".

ויתירה מזו: לא זו בלבד שרבי חייא השתדל ללמוד בעצמו עם התינוקות, ולא הסתפק לשלוח את תלמידיו שהם ילמדו עם התינוקות [שהרי פשיטא שהיו לו הרבה תלמידים, כפי שמצינו בכמה מקומות "תני דבי רבי חייא", כלומר, תלמידי הישיבה של רבי חייא], אלא הוא בעצמו התעסק בציד הצבאים כדי לעבד מעורותיהם קלף לכתוב עליו חמשה חומשי תורה ! !

דהנה, בשלמא בנוגע ללימוד עצמו – יכולים להבין שרצה ללמוד בעצמו עם התינוקות, ולא הסתפק לשלוח את תלמידיו ללמוד עם התינוקות. אבל לצוד צבאים כדי לעבד מעורותיהם קלף לכתוב עליו חמשה חומשי תורה – היה בודאי יכול לשלוח את תלמידיו שהם יעשו זאת עבורו. ואף על פי כן השתדל רבי חייא בעצמו לצוד צבאים וכו', כדי להראות בכך את גודל החשיבות והנחיצות דחינוך ולימוד עם תינוקות מישראל!

ופעולתו של רבי חייא בלימוד עם התינוקות היתה באופן שהורה להם תיכף ומיד: "אקרו אהדדי ואתנו אהדדי", כלומר, שכל אחד מחמשה התינוקות ילמד עם שאר התינוקות את החומש שלמדו רבי חייא, וכן כל אחד מששת התינוקות ילמד עם שאר התינוקות את סדר המשניות שלמדו רבי חייא, זאת אומרת, שבהתחלת החינוך כבר הורה להם שהנהגתם צריכה להיות באופן ד"נרות להאיר".

וזוהי כללות הנהגתו של רבי חייא – שאינו מסתפק בזה שהוא בעצמו לומד את תורתו של רבינו הקדוש, ועד שהוא מסדר את הברייתות כו', אלא הוא בעצמו יוצא לשדה לצוד צבאים שעל גבי עורותיהם יכתוב חמשה חומשי תורה וילמדם עם חמשה תינוקות.

זאת אומרת: נוסף לזה שלימוד התורה שלומד בעצמו הוא בבחינת "חוץ", שזהו כללות ענין הברייתא, "לשון פר, חוץ לעיר"^[4] – הרי הוא משתדל לצאת ל"חוץ" כפשוטו, לצוד צבאים ולעשות מעורותיהם קלף לכתוב עליו חמשה חומשי תורה כדי ללמדם עם תינוקות מישראל. ועל זה אומר רבי: "כמה גדולים מעשי חייא!"

...מהנהגתו של רבי חייא למדים הוראה בנוגע לפועל, כיצד צריך להיות כללות הענין דהרבצת תורה – מכיון שעליו אמרו "תורה כמותו לא ריבצת" (שהוא הסמל להרבצת התורה) – שצריכים להשתדל לעסוק ולפעול על כל סוגי התלמידים, אפילו על אלו שנמצאים במעמד ומצב נמוך עד שלומדים תורה שלא לשמה ממש [ולא כאותם שלומדים תורה ועוסקים רק עם התלמידים שקמים לכבודם וכו'], ועם השאר – אין להם כל עסק!], ועד שצריכים לצאת וללמוד תורה (מקרא ומשנה וכו') גם עם אלו שמקודם לכן לא היתה להם שייכות כלל ללימוד התורה.

וכללות הענין דהרבצת התורה – לימוד עם אחרים (ומכל הסוגים וכו'), "ריבצת – לאחרים, לשון המרביץ שדהו, משקה" ^[51] - קשור עם הלשון "תרביצא" ^[61], שפירושו גינה. וענינה – ענין התענוג (כי גינה מיועדת עבור טיול לשם תענוג כו').

זאת אומרת: הלימוד וההשפעה על הזולת (כל סוגי התלמידים) צריך להיות מתוך תענוג דוקא, כלומר, באופן של קירוב כו', ופשיטא – לא באופן של כעס ורוגז חס ושלום! וכפי שנתבאר לעיל אודות הדגשת דברי התוספות בסיום הש"ס – "דדברי שבח ותנחומין" דוקא.

קטע משיחת ש"פ וישב. רשימת השומעים בלתי מוגה

תו"מ ה'תשמ"ג ח"ב ע' 708

^[1] ב"מ פה, ב.

^[2] כתובות קג, ב. ב"מ פה, ב.

^[3] חולין קמא, סע"ב ואילך.

^[4] תו"א ס"פ חיי שרה.

^[5] פרש"י ב"מ שם.

^[6] ראה מו"ק ו, ב.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה